

УДК 338.436 (470.325)
© 2013

А.В. Збарська

*Національний
університет біотехнологій
і продовольства України*

** Науковий керівник —
доктор економічних наук
В.П. Горбовий*

МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ОСНОВІ КООПЕРАЦІЇ*

Розглянуто сучасний стан розвитку сектору малого підприємництва на території Черкаської області та побудовано модель взаємодії малих сільськогосподарських товаровиробників з органами державної підтримки, фінансово-кредитними організаціями та між собою на основі кооперації. Доведено, що застосування запропонованої моделі дасть можливість активізувати сектор малого бізнесу в АПК і підвищити добробут сільського населення.

Ключові слова: мале підприємництво, модель розвитку, навчально-методичні центри, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, споживчі кооперативи.

Постановка проблеми. Значна частина валової продукції аграрного сектору Черкаської області сконцентрована в особистих селянських господарствах (ОСГ) регіону. У 2012 р. ними вироблено картоплі — 97,9%, овочів — 70,2; плодів і ягід — 91,3; молока — 52,5; яєць — 30; м'яса у забійній вазі — 10; меду — 94,6%. Крім того, вони мають можливість займатися специфічними видами сільськогосподарського виробництва, а саме: вирощувати овець, кіз, кролів, індиків, гусей, екзотичну птицю, розвивати рибне господарство, зелений туризм, вирощувати посадковий матеріал та багато іншого.

Мета досліджень — розробка моделі розвитку суб'єктів малого підприємництва на основі кооперації на прикладі Черкаської області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку малого підприємництва на основі кооперації досліджували вітчизняні науковці В. Богданович [1], Т. Єрмолаєв [8], Н. Малиш [3], А. Третяк [5], С. Чемезов [6], З. Юринець [7] та ін.

Результати досліджень. Подальше ведення особистого селянського господарства без спроб спрямувати його в русло цивілізованого дрібнотоварного підприємництва і кооперації може призвести лише до розширення масштабів бідності на селі, скорочення чисельності сільського населення та зниження якості роботи. Щоб подолати ці негативні тенденції, необхідно розробити модель розвитку малого підприємництва на основі кооперації (рисунок).

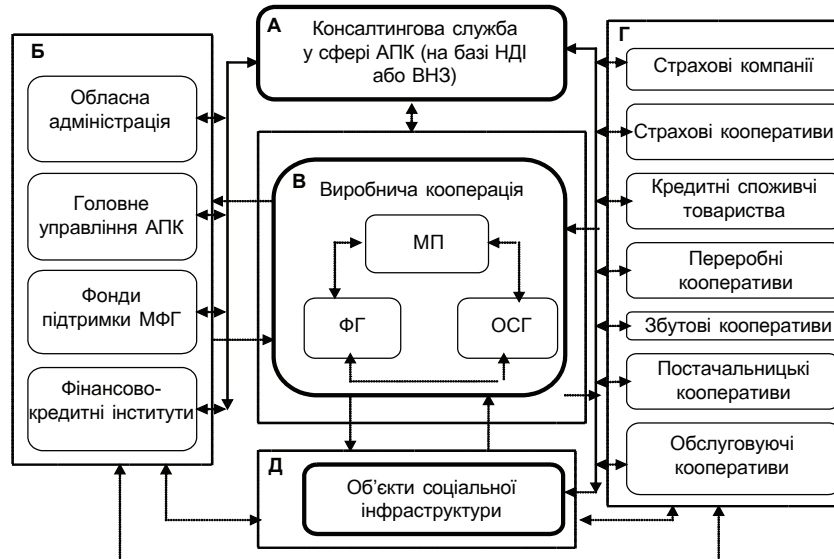
Модель побудована на основі кооперативних відносин охоплює всі дрібні форми господарювання і систему зв'язків між ними. Для

більш активного розвитку малого підприємництва на селі необхідно залучити фінансово-кредитні інститути, органи й організації підтримки малого аграрного підприємництва, інститути державної влади та наукові й технічні організації. Тому ця модель з урахуванням всіх перелічених вище вимог має 5 основних великих блоків, які, щоб ефективно функціонувати, мають перебувати в постійній взаємодії.

Блок А. Науково-консультаційний блок. Для розвитку навчально-методичних центрів у регіоні рішенням Черкаської обласної ради народних депутатів «Про програму розвитку сільськогосподарства Черкаської області на 2013–2020 роки» передбачено такі напрями: кваліфіковане надання консультаційної допомоги, зокрема під час оформлення кредитів для надання субсидій відповідно до українського законодавства; методична робота навчально-методичних центрів; підготовка фахівців з надання консультаційної допомоги сільськогосподарським товаровиробникам; моніторинг, маркетинг і публікація матеріалів для поширення досвіду консультаційної допомоги малим формам господарювання; інтеграція консультаційної допомоги малим формам господарювання із системою інформаційного забезпечення.

Найоптимальнішим варіантом нині є створення консультаційно-інформаційного центру на базі аграрного вищого навчального закладу за принципом «Extension service», які функціонують у США і пропонують інформаційно-аналітичні, консалтингово-тренінгові, методичні та професійні освітні послуги.

Блок Б. Блок контролю, координації, регу-

Модель розвитку суб'єктів малого підприємництва на основі кооперації

лювання і розвитку. У межах пріоритетного національного (регіонального) проекту в області ведеться активна робота з розвитку малих форм господарювання на селі. З початку 2013 р. майже 3 тис. ОСГ одержали кредити, субсидування, передусім на розвиток молочного скотарства, за рахунок засобів обласного бюджету.

Здійснюється робота зі створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. На їх організацію потрібно майже 89 млн грн. За кількістю цих кооперативів лідирує Городищенський район. Тому цей блок представлений органами виконавчої влади, головними управліннями та іншими організаціями підтримки і розвитку малого підприємництва, фінансово-кредитними інститутами та іншими організаціями, які можуть координувати й регулювати діяльність особистих селянських господарств, сприяти активному розвитку малого підприємства в АПК області.

Блок В. Виробничий блок. З метою збільшення виробництва продукції сільського господарства з 27 листопада 2009 р. в області діє програма підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 р., а з 22 листопада 2011 р. — обласна цільова програма «Село Черкащини — 2020». Вони сприятимуть особистим селянським і фермерським господарствам у їхньому розвитку. В межах цих програм вже запущені у Чорнобаївському районі обслуговуючі коопе-

ративи «Мілкодар» та «МолТранс», формуються шість обслуговуючих кооперативів у Монастирищенському районі. За даними Головного управління агропромислового розвитку обласної державної адміністрації, станом на 24.12.2012 р. в області створено і зареєстровано 55 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, які протягом 2012 р. надали населенню послуг на суму понад 7 млн грн (виробництво круп, олії, борошна, надання послуг з обробітку землі та збирання врожаю, водопостачання, транспортних перевезень тощо). Крім того, вони заготували 10 тис. т молока на суму 21 млн грн.

Об'єднуючись у кооперативи за інтересами і консолідуючи зусилля, розрізнені селянські, фермерські господарства та інші малі сільськогосподарські підприємства повною мірою зможуть використовувати синергійний ефект від їхньої спільної діяльності.

Блок Г. Блок споживчої кооперації. У 2010 р. вперше з початку фінансово-економічної кризи було забезпечено позитивну динаміку роздрібного товарообігу. За підсумками I півріччя 2012 р. зафіксовано зростання на 11,1%. Торговельна мережа області за 2010–2012 рр. збільшилася на 436 об'єктів торгівлі (магазини, кіоски, АЗС), зокрема в сільській місцевості на 121. Мережа об'єктів громадського харчування збільшилася на 142 одиниці. Крім того, в області відкрито оптово-роздрібний ринок «Фермерський» у Черкасах, площа якого становить 12,5 тис. м².

Крім того, проведено цілеспрямовану роботу та забезпечено легалізацію стихійних ринків, ліквідацію місць стихійної торгівлі. Для малозабезпечених громадян на 620-ти об'єктах торгівлі сформовано соціальний «продовольчий кошик». Доцільно як варіант, застосовувати аутсорсинг, тобто цілеспрямоване виділення об'єктами малого і середнього підприємництва функцій, які не є основними, і делегування їх реалізації сторонньому виконавцю — аутсорсеру (початальницьким, збутовим кооперативам тощо).

Блок Д. Соціальний блок. З метою розвитку соціальної сфери та інженерної інфраструктури сільських територій, скорочення розриву між містом і селом у рівні забезпечення об'єктами

соціальної сфери та інженерної інфраструктури, розширення ринку праці в сільській місцевості в межах обласної цільової програми «Село Черкащини — 2020» виділено спеціальний розділ щодо соціального розвитку села до 2020 р.

Отже, соціальний блок поєднує соціальні потреби членів кожного конкретного кооперативу і сільської території, на якій він розміщений, та охоплює всі об'єкти соціальної інфраструктури, необхідні для нормальної життєдіяльності населення. Введення соціального блоку в модель розвитку малого і сімейного підприємництва дає змогу виявити нагальні потреби кожного сільського соціуму та ефективно їх задовольнити.

Висновки

Концентрація обмежених ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку сільських територій передбачає застосування програмно-цільових методів управління, внаслідок чого зміцнюються і стануть ефективними міжгосподарські й міжгалузеві зв'язки, а також

спільна координація діяльності всіх учасників кооперації (регіональні та місцеві органи влади, наукові й освітні заклади, фінансові організації, власне малі форми господарювання тощо) стосовно досягнення поставлених цілей.

Бібліографія

1. Богданович В. Концептуальні засади розробки динамічної моделі функціонування АПК/В. Богданович, В. Руликівський. — Вісн. Нац. акад. держ. управління при Президентіві України. — 2005. — № 2. — С. 343–350.
2. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18.10.2005 р. № 2982–IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2982-15&test>.
3. Малиш Н.А. Моделювання економічних процесів ринкової економіки/Н.А. Малиш. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://chitalka.info/p295/>.
4. Сільське господарство Черкащини: Стат. зб. — Черкаси, 2012. — 249 с.
5. Третьяк А.М. Наукові основи економіки землекористування та землевпорядкування/А.М. Третьяк, В.М. Другак. — [Електронний ресурс]. — Режим до-

ступу: http://www.pravo.vuzlib.net/book_z1631_page_26.html.

6. Чemezov С.М. Инвестиционный механизм АПК региона (на примере Свердловской области)/С.М. Чemezov, В.С. Мыррин, М.В. Федоров и др. — Екатеринбург, 2002. — 132 с.

7. Юринець З.В. Економіко-математичне моделювання у формуванні стратегії державної підтримки сільського господарства в рамках співпраці із СOT і ЕС/З.В. Юринець//Наук. вісн. НЛТУ України. — 2009. — № 19.1 — С. 271–275.

8. Ermolieva T., G. Fischer and H. van Velthuisen (2005). Livestock Production and Environmental Risks in China: Scenarios to 2030. *FAO/IIASA Research Report*, International Institute for Applied Systems Analysis, Laxenburg, Austria.

9. Zbarska A. Cooperation as promising way of development of personal subsidiary plots//Ekonomska APK. — 2013. — № 7. — P. 87–92.

Надійшла 2.08.2013.